

تحلیلی بر شاخص باقیمانده ظرفیت تحمل جامعه میزبان نسبت به توسعه گردشگری (مطالعه موردی: شهر شاهرود)

دریافت مقاله: ۹۶/۸/۲ پذیرش نهایی: ۹۷/۱/۲۲

صفحات: ۹۳-۱۱۰

سجاد فردوسی: کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه پیام نور.^۱

Sajad.ferdowsi@yahoo.com

نجمه نظری مزیدی: کارشناس ارشد اکوتوریسم دانشگاه کاشان.

Nazari.najmeh2@gmail.com

مهدی مودودی ارخودی: استادیار گروه جغرافیا دانشگاه بزرگمهر قائنات.

Mododi@buqaen.ac.ir

چکیده

این تحقیق با هدف برآورد شاخص باقیمانده ظرفیت تحمل جامعه میزبان نسبت به توسعه گردشگری تدوین یافته است. روش تحلیل داده‌ها، توصیفی-تحلیلی می‌باشد. جهت جمع‌آوری داده‌های اولیه از مشاهده میدانی و پرسشنامه استفاده شده است. جامعه آماری این تحقیق شامل دو گروه متخصصان مرتبط با موضوع تحقیق و اهالی شهر شاهرود می‌باشد. حجم نمونه مورد بررسی جهت توزیع پرسشنامه جامعه میزبان ۱۲۵ نفر (۶۵ نفر ساکنین، ۴۱ نفر صاحبان کسب‌وکار گردشگری، ۱۹ نفر مسئولین) در نظر گرفته شد. در این راستا به منظور نظرسنجی از متخصصان نیز تعداد ۲۰ پرسشنامه استفاده شد. روش تعیین ظرفیت تحمل جامعه میزبان در این تحقیق از سیستم ارزیابی زیست‌محیطی باتل (BEES) اقتباس شده که در ارزیابی اثرات زیست‌محیطی (EIA) و حدود تغییرات قابل قبول (LAC) استفاده می‌شود. نتایج بیان می‌دارد که شاخص باقیمانده ظرفیت تحمل جامعه میزبان برابر با ۴۲/۶ درصد محاسبه شده است. همچنین بر اساس طبقه بندی بارومتر پایداری پرسکات آلن، و با توجه به پارامتر حاصل شده (۰/۴۲۶)، ظرفیت تحمل جامعه میزبان با قرارگیری در طبقه ۰/۶۰-۰/۴۱ از وضعیت متوسط برخوردار می‌باشد. بنابراین این طور برداشت می‌شود که جامعه میزبان نسبت به گردشگری، نگرش متعادلی دارد و مخالف توسعه آن نمی‌باشد. در نتیجه ضروری است در راستای استفاده از پتانسیل‌های موجود در جهت توسعه پایدار گردشگری، برنامه‌ریزی‌های لازم به منظور جذب گردشگران بیشتر به این منطقه در دستور کار مدیران و متولیان گردشگری قرار گیرد.

کلیدواژگان: برنامه‌ریزی گردشگری، مبادله اجتماعی، نگرش جامعه میزبان، شاهرود.

مقدمه

مراکز شهری به علت داشتن جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی و..... (پاپلی یزدی و سقایی، ۱۳۸۵: ۱۸۸) و از سوی دیگر رشد سفرهای کوتاه‌مدت، به یکی از اصلی‌ترین مراکز گردشگری تبدیل شده است (کوپر و همکاران^۱، ۱۹۹۸: ۴۲). این گونه از گردشگری می‌تواند با ایجاد فرصت‌هایی برای اشتغال و کسب درآمد برای ساکنان محلی و توسعه ساختارهای زیربنایی امکان توسعه پایدار و یکپارچه شهری را فراهم آورد (رحمانی و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۴). شهرها با ارائه کالا و خدمات متنوع، دامنه وسیعی از فعالیت‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی را فراهم می‌آورند. و با ارائه فعالیت‌های خدماتی مانند امکانات پذیرایی و فراغتی، زمینه توسعه گردشگری را به وجود می‌آورند (تیموتی^۲، ۲۰۰۵: ۷۴). شاو و ویلیامز نیز تأکید دارند، نواحی شهری با تمرکز بالایی از امکانات و جاذبه‌ها، نیازمندی‌های بازدیدکنندگان و ساکنان خود را فراهم می‌سازند (شاو و ویلیامز^۳، ۱۹۹۴: ۴۴). یک شهر ممکن است علاوه بر اینکه مقصد گردشگری است، نقش‌های مختلف و گاه متداخلی را در فرآیند جریان حرکت گردشگران ایجاد کنند مانند دروازه ورودی^۴، مرکز طراحی رویداد^۵ و منطقه گردشگر فرست (پیرس^۶، ۲۰۰۱: ۹۳۶). یک شهر هنگامی دروازه ورودی محسوب می‌شود که محل تلاقی راه‌های دسترسی به مقصدهای مجاور باشد. شهرها در صورت میزبانی رویدادهای ویژه، نقش مرکز طراحی رویداد را ایفا می‌کنند (اسمیت^۷، ۲۰۰۵: ۴۱۲). علاوه بر این، شهرها به دلیل داشتن جمعیت زیاد، مهم‌ترین مناطق گردشگرفرست نیز محسوب می‌شوند (باسلی^۸، ۲۰۰۹: ۵۱). شهرها و گردشگری روابط مکملی دارند، چرا که تمامی انواع گردشگری به نوعی به کانون‌ها و خدمات شهری نیازمند هستند. لذا هرگونه برنامه‌ریزی برای توسعه گردشگری باید به توانمندی شهرها در ارائه خدمات مستقیم و غیرمستقیم توجه داشته باشند (لطفی، ۱۳۸۶: ۱۶۰). توسعه گردشگری فراتر از توانمندی و ظرفیت شهرها می‌تواند تأثیرات منفی اقتصادی، اجتماعی و محیط زیستی را به همراه داشته باشد. در این راستا ظرفیت تحمل گردشگری به عنوان جزئی از فرآیند برنامه‌ریزی توسعه گردشگری مطرح می‌شود. در این راستا ظرفیت تحمل حوزه مقصد عبارت است از: تعداد بازدیدکنندگانی که می‌توانند در آن مقصد حضور داشته باشند، قبل از این که اثرات منفی آن‌ها بر محیط زیست و بر روی نگرش روانشناختی گردشگران یا روی سطح پذیرش جامعه میزبان نمایان شود (مارتین و یوسال^۹، ۱۹۹۰: ۳۲۷). تعیین ظرفیت تحمل مقصد، نیازمند توجه به نگرش‌ها و قضاوت ارزشی ساکنان و گردشگران است. در واقع در برخورد

۱- Kooper et al

۲-Timothy

۳- Show and Williams

۴- gateway

۵- staging post

۶- Pearce

۷- Smith

۸- Bosley

۹- Martin and Uysal

با این مفهوم پیچیده، این یک نوع ارزیابی ذهنی است (وایت^۱، ۱۹۹۳: ۳). از این رو در تعیین ظرفیت تحمل مقصد گردشگری عموماً از شاخص های ذهنی که منعکس کننده نحوه نگرش و قضاوت های ذهنی افراد است، استفاده می شود. مرور ادبیات نشان می دهد از جمله شاخص های کلیدی در بررسی آستانه ظرفیت تحمل مقاصد گردشگری، نحوه نگرش جامعه میزبان به گردشگری می باشد (اوریلی

^۲، ۱۹۸۶: ۲۵۴). از این رو به منظور درک و ارزیابی مداوم عقاید، طرز فکر و تصورات ساکنان و گردشگران نسبت به توسعه گردشگری در حوزه های مقصد، عمدتاً از شاخص های ذهنی استفاده شده و تلاش ها در جهت بسط این نوع شاخص ها بوده است (برای مثال: گوش^۳، ۲۰۱۲: ۱۶۸؛ امین بیدختی و شریفی، ۱۳۹۱: ۲۸؛ هوتک و دیگران^۴، ۲۰۰۲: ۱۰؛ کیانی و جوادی، ۱۳۸۹؛ معصومی، ۱۳۸۵؛ اشنایدر و بارسو، ۱۳۷۹: ۱۶؛ چوی^۵، ۲۰۰۳: ۵۳؛ مکول و مارتین^۶، ۱۹۴۴: ۳۰؛ کینگ و دیگران^۷، ۱۹۹۳: ۶۵۰؛ زرغام، ۱۳۸۱). در زمینه درک و شناخت واکنش و نگرش مردم نسبت به گردشگری چندین روش و چارچوب مطرح شده و الگوها و تئوری های گوناگونی در حوزه های توصیفی و تحلیلی به بحث در این زمینه پرداخته اند (بیتون^۸، ۲۰۰۶: ۲۶). از جمله چارچوب های تحلیلی که به معرفی و تبیین شاخص هایی در راستای تشریح و تحلیل رابطه میان نگرش ساکنین نسبت به گردشگری و پیامدهای متاثر از آن می پردازد، تئوری مبادله اجتماعی است (کیم^۹، ۲۰۰۲: ۱۲). بر اساس تئوری مبادله اجتماعی، ساکنان، گردشگری را بر اساس منافع یا هزینه های حاصله (درک شده) در برابر خدمات ارائه شده، ارزیابی می کنند. در واقع، این که ساکنان محلی، مجموعه هزینه ها و منافع حاصل از گردشگری را چگونه ارزیابی کنند، بر نحوه نگرش آن ها نسبت به گردشگری تاثیرگذار خواهد بود (هرناندز و دیگران^{۲۰}، ۱۹۹۶: ۷۵۹). در این راستا، پیامدهای گردشگری در دو بعد پیامدهای مطلوب (منفعت) و نامطلوب (هزینه) قابل دسته بندی می باشند (گرسوری و دیگران^{۲۱}، ۲۰۰۲). لذا چنانچه پیامدهای مطلوب و منفعتی که ساکنین دریافت می کنند از نظر آنان رضایت بخش باشد هر چند این منافع در یک رابطه غیر متعادل و نابرابر کسب شود، نگرش آنان به گردشگری مثبت خواهد بود و تا زمانی که ساکنین، منافع (پیامدهای مطلوب) حاصل از حضور گردشگران را بیش از هزینه ها و پیامدهای نامطلوب پرداختی برآورد کنند، به مشارکت و همیاری در آن رابطه و پشتیبانی و حمایت از توسعه آن گرایش و تمایل

۱-Wight

۱۲- O'Reilly

۱۳- Ghosh

۱۴- Huttche et al

۱۵- Choi

۱۶- Mccoll and Martin

۱۷- King et al

۱۸- Beeton

۱۹- Kim

۲۰- Hernandez et al

۲۱-Gursoy et al

نشان خواهند داد (پردو و دیگران^{۲۲}، ۱۹۸۷؛ اپ^{۲۳}، ۱۹۹۲؛ جوروسکی و دیگران^{۲۴}، ۱۹۹۷؛ آلن و دیگران^{۲۵}، ۱۹۹۳؛ آندرک و وگت^{۲۶}، ۲۰۰۰). با استناد به تئوری مبادله اجتماعی، لنکفورد و هاوارد رویکرد بخش بندی را مطرح می کنند (لنکفورد و هاوارد^{۲۷}، ۱۹۹۴: ۱۲۱). به این ترتیب کسانی که در راستای نیازهای گردشگران فعالیت می کنند نگرش مثبت تری به گردشگری دارند تا آن هایی که ارتباطی با گردشگران ندارند (پردو و دیگران، ۱۹۹۰؛ لیو و وار^{۲۸}، ۱۹۸۶؛ هارالمبوپولوس و پیزام^{۲۹}، ۱۹۹۶). در این راستا شهر شاهرود دارای توان های بالقوه و جاذبه های متعدد گردشگری از جمله: بازار تاریخی و موزه ها، پارک آبشار، شهر بازی، تکیه زنجیری، خانه یغمایی ها و مسجد جامع شاهرود می باشد و توسعه گردشگری می تواند عامل مهم و تأثیرگذاری در رشد و توسعه این شهر باشد. اما دستیابی به این مزایا و مطلوبیت ها زمانی امکان پذیر خواهد بود که با برنامه ریزی صحیح و متمرکز، بستر لازم برای این کار فراهم شود. در این میان به منظور توسعه پایدار گردشگری، ضروری است توجه ویژه ای به ظرفیت تحمل جامعه میزبان به عنوان جزئی از فرآیند برنامه ریزی گردشگری مبذول داشت، تا از این طریق بتوان تأثیرات منفی اجتماعی، اقتصادی و محیط زیستی ناشی از توسعه گردشگری را شناسایی نموده و تمهیدات لازم جهت کنترل و کاهش آن ها را مد نظر قرار داد. بر این اساس این پژوهش با هدف برآورد شاخص باقیمانده ظرفیت تحمل جامعه میزبان، در پی پاسخگویی به این سوال می باشد: شاخص باقیمانده ظرفیت تحمل جامعه میزبان در رابطه با توسعه گردشگری چه میزان می باشد؟

در این مورد لنکفورد و هاوارد^{۳۰} (۱۹۹۳) در مطالعه خود، رویکرد تفکیکی را مطرح می کنند. در این رویکرد، هزینه و منافع بخش ها یا گروه های مختلف مورد ارزیابی قرار می گیرد. بدین ترتیب که کسانی که در راستای نیازهای گردشگران فعالیت می کنند نگرش مثبت تری به گردشگری دارند تا آن هایی که ارتباطی با گردشگری ندارند. لپ^{۳۱} (۲۰۰۷) در پژوهشی تحت عنوان «نگرش ساکنین نسبت به گردشگری» به این نتیجه رسید که ساکنین برداشت مثبت و موافقی نسبت به گردشگری دارند. این برداشت مثبت ناشی از اعتقاد افراد ساکن به این مطلب است که گردشگری باعث رشد و گسترش جامعه، ارتقاء بازارهای کشاورزی، تولید در بازار و بالاخره باعث خوشبختی و رفاه تصادفی می گردد. رهنمایی و دیگران (۱۳۸۷)، در پژوهشی با عنوان «بررسی ظرفیت تحمل حوزه مقصد گردشگری با تاکید بر جامعه میزبان»، به بررسی و تعیین ظرفیت تحمل حوزه گردشگری

۲۲- Perdue et al

۲۳- Ap

۲۴- Juroski et al

۲۵- Allen et al

۲۶- Andereck and vogt

۲۷- Lankford and Howard

۲۸- Liu and Var

۲۹- Haralambopoulos and Pizam

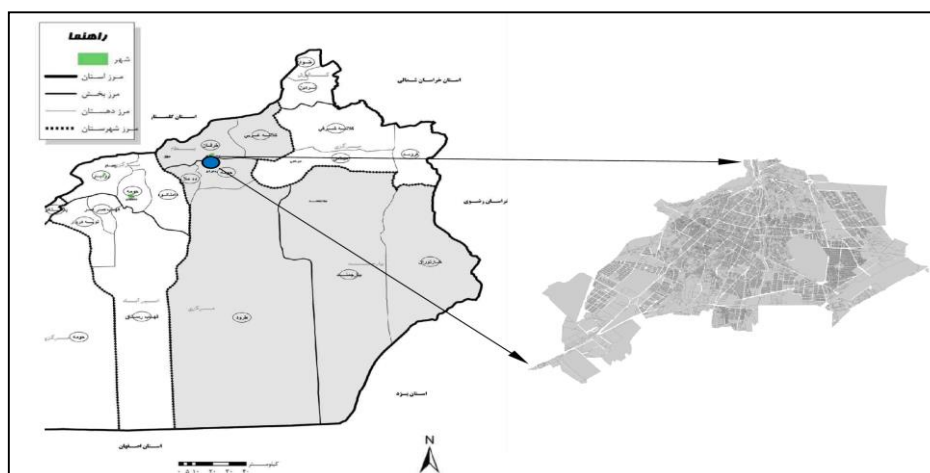
۳۰- Lankford and Howard

۳۱- Lepp

شهر کلاردشت در رابطه با نوع گردشگران (اقامتی و خانه دوم) پرداختند. نتایج حاکی از آن است که ضمن نگرش مثبت جامعه میزبان نسبت به گردشگران اقامتی و توسعه آن (۸۳/۵ درصد موافق)، میان سه گروه ساکنین معمولی، فعالان تجاری و خدماتی، و مسئولان بخش عمومی، تفاوت معنی داری وجود ندارد که دلیل آن منتفع شدن هر سه گروه مذکور از مزایای گردشگران اقامتی عنوان گردیده است. در مقابل ظرفیت تحمل جامعه میزبان نسبت به گردشگران خانه دوم، به آستانه خود رسیده و از جانب مردم، حمایت نمی شود (۷۲/۶ درصد مخالف). عادل (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان «بررسی نگرش جامعه میزبان نسبت به گردشگری و پیامدهای آن در یک بافت زنده تاریخی»، به بررسی وضعیت پایداری گردشگری در محله فهادان شهر یزد بر اساس نگرش جامعه میزبان پرداختند. یافته ها حاکی از آن است که هر سه گروه ساکنین محلی (امتیاز میانگین ۳/۶۵)، کسبه محلی (امتیاز میانگین ۴/۰۰)، و کارشناسان (امتیاز میانگین ۳/۴۵) از گردشگری و توسعه آن در ارتباط با ابعاد اقتصادی، اجتماعی، و محیطی حمایت می کنند که البته در این میان کسبه محلی به جهت منافع اقتصادی بیشتر ناشی از حضور گردشگران، نگرشی مثبت تر به گردشگری دارند. فردوسی (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان «برآورد ظرفیت برد گردشگری ساحلی به منظور توسعه پایدار گردشگری»، ظرفیت تحمل توسعه گردشگری را در شهر بندر گز مورد بررسی و تحلیل قرار دادند. نتایج حاکی از آن است که ظرفیت تحمل جامعه میزبان نسبت به توسعه گردشگری در وضعیت نسبتاً پایدار و متوسط قرار دارد. در این خصوص پارامتر مربوط به صاحبین کسب و کار گردشگری در ارتباط با شاخص های اقتصادی، زیست محیطی، و اجتماعی به ترتیب برابر با ۰/۷۳۸، ۰/۶۹۶ و ۰/۶۷۵ محاسبه گردیده که نسبت به دو گروه ساکنان (پارامترهای مذکور به ترتیب برابر با ۰/۵۸۷، ۰/۶۴۵ و ۰/۶۱۷) و مسئولین (پارامترهای مذکور به ترتیب برابر با ۰/۵۷۲، ۰/۵۱۶ و ۰/۵۹۹)، نگرشی مثبت تر به گردشگری داشته و با توسعه آن موافق می باشند. در این میان مسئولین نیز موافق با توسعه گردشگری بوده اما نسبت به دو گروه صاحبین کسب و کار گردشگری و ساکنان، نگرشی سخت گیرانه تر دارند.

روش تحقیق

قلمرو مکانی این تحقیق، شهر شاهرود در شکل (۱) نشان داده شده است. شاهرود، به عنوان مرکز شهرستان شاهرود، یکی از شهرهای استان سمنان و یکی از شهرهای بزرگ ایران است. این شهر در حد فاصل دو نوع آب و هوای مرطوب و پرباران در شمال و بیابانی، در جنوب جای گرفته که آب و هوایی معتدل و مطلوب را برای این شهر رقم زده است. شاهرود در حد فاصل شهرهای دامغان در شرق، سبزوار و برداسکن در غرب و گرگان در شمال بوده و تقریباً در میانه راه تهران - مشهد می باشد به طوریکه فاصله آن از تهران ۴۰۰ کیلومتر و از مشهد ۵۰۰ کیلومتر است. این شهر با قرار گرفتن در بین مسیر تهران - مشهد و نیز همجواری با استان های مرکزی و شمالی کشور یکی از مراکز اکوتوریسم ایران شناخته می شود. شهر شاهرود در جهات مختلف گردشگری از جمله گردشگری عرفانی و طبیعی از قابلیت های منحصر بفردی برخوردار است شکل (۱).

شکل (۱). موقعیت جغرافیایی شهر شاهرود در شهرستان شاهرود

این تحقیق از نوع کاربردی و از نظر روش تجزیه و تحلیل داده ها، توصیفی-تحلیلی می باشد. به منظور جمع آوری داده های اولیه از مشاهده میدانی و پرسشنامه استفاده گردید. جامعه آماری این تحقیق شامل دو گروه مستقل می باشد. گروه اول شامل متخصصان مرتبط با موضوع تحقیق و گروه دوم شامل اهالی شهر شاهرود (جامعه میزبان) می باشد که در قالب سه دسته: ساکنین، صاحبان کسب و کار گردشگری و مسئولین مورد بررسی قرار گرفته است. در این تحقیق جهت توزیع پرسشنامه متخصصان از روش نمونه گیری در دسترس استفاده شده است. همچنین نمونه گیری از جامعه میزبان به روش تصادفی طبقه ای نامتناسب در میان سه گروه ساکنین، صاحبان کسب و کار گردشگری و مسئولین انجام شده است که در این خصوص به منظور نمونه گیری از گروه ساکنین از روش نمونه گیری تصادفی ساده و نمونه گیری از گروه صاحبان کسب و کار گردشگری و مسئولین به روش نمونه گیری در دسترس استفاده شده است. با توجه به توصیفی بودن پژوهش و لزوم وجود نمونه ای به حجم حداقل ۱۰۰ نفر (دلور، ۱۳۷۵: ۱۳)، به منظور توزیع پرسشنامه، نمونه ای به تعداد ۱۲۵ نفر (۶۵ نفر ساکنین، ۴۱ نفر صاحبان کسب و کار گردشگری، ۱۹ نفر مسئولین) مد نظر می باشد. در این راستا به منظور نظرسنجی از متخصصان نیز تعداد ۲۰ پرسشنامه تهیه شد. تعیین روایی پرسش نامه از روایی محتوایی استفاده شده است. به این ترتیب که سوالات پرسشنامه پس از بررسی ادبیات موضوع و تحقیق های مرتبط و با توجه به نحوه طرح سوالات در پرسشنامه های استاندارد، طراحی گردید و سپس به تایید ۲۰ نفر از کارشناسان و متخصصان این حوزه رسید. به منظور سنجش پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده که این ضریب برای پرسشنامه جامعه میزبان در حوزه های اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی به ترتیب ۰/۷۸۴، ۰/۸۱۱ و ۰/۷۲۱ و برای پرسشنامه متخصصان نیز در حوزه های اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی به ترتیب ۰/۸۱۹، ۰/۷۸۲ و ۰/۷۶۴ محاسبه گردید. بنابراین با توجه به اینکه ضریب آلفای محاسبه شده بیشتر از ۰/۷ می باشد نشان می دهد که پرسشنامه های مذکور دارای پایایی خوب و قابل قبولی می باشند. روش تعیین ظرفیت تحمل جامعه میزبان در این تحقیق، از مطالعات بهاتاچاریا و سانکار

۳۲ (۲۰۰۳) اقتباس شده است. این روش از سیستم ارزیابی زیست‌محیطی باتل (BEES) ۳۳ در ارزیابی اثرات زیست‌محیطی ۳۴ (EIA) و حدود تغییرات قابل قبول ۳۵ (LAC) استفاده می‌شود. در این روش فرض بر این است که یک مقصد گردشگری، بیش از هر گونه اقدامی، دارای ظرفیت تحمل ۱۰۰ درصد می‌باشد که به مرور با شروع فعالیت‌های گردشگری، ظرفیت مقصد گردشگری رو به کاهش می‌نهد (سانکار ۳۶، ۲۰۰۳). به منظور تعیین باقیمانده ظرفیت تحمل جامعه میزبان، در ابتدا از متخصصان خواسته شده است تا ضریب اهمیت مولفه‌های ۳۷ (CIV) اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی در ارتباط با محدوده مطالعاتی و همچنین اهمیت نسبی شاخص‌ها ۳۸ (PIU) به تفکیک سه مولفه مذکور را با استفاده از طیف پنج قسمتی لیکرت مشخص نمایند. سپس از جامعه میزبان شامل سه گروه ساکنین، صاحبان کسب‌وکار گردشگری و مسئولین خواسته شده است تا موافقت یا مخالفت خود را با شاخص‌های هر یک از مولفه‌های مذکور بر اساس طیف پنج قسمتی لیکرت بیان نمایند. بدین منظور مراحل نه گانه زیر انجام پذیرفته است:

مرحله اول: اهمیت نسبی هر مولفه طبق رابطه (۱)، توسط متخصصان با استفاده از طیف پنج قسمتی لیکرت تعیین و نتیجه محاسبات در جدول (۲) نشان داده شده است.

$$RII_c = \frac{\sum W_c}{A \times N} \quad c = 1, 2, 3, \dots, n \quad \text{رابطه } c$$

(۱)

$RII =$ اهمیت نسبی مولفه

$W =$ وزن مولفه

$A =$ بیشترین وزن (در این تحقیق، ۵ می‌باشد)

$N =$ تعداد پاسخ دهندگان (در این تحقیق، ۲۰ نفر)

مرحله دوم: طبق رابطه (۲) ضریب اهمیت هر مولفه تعیین می‌شود. نتیجه محاسبات در جدول (۲) نشان داده شده است.

$$CIV_c = \frac{RII_c}{\sum RII_c} \quad c = 1, 2, 3, \dots, n \quad \text{رابطه (۲)}$$

$CIV =$ ضریب اهمیت مولفه

$RII =$ اهمیت نسبی مولفه

۳۲- Bhattacharya and Sankar

۳۳- Battelle environmental evaluation system

۳۴- Environmental impact assessment

۳۵- Limits of acceptable change

۳۶- Sankar

۳۷- Component importance value

۳۸- Parametric importance unit

۳۹- Relative importance index

۴۰- Component importance value

مرحله سوم: اهمیت نسبی شاخص ها طبق رابطه (۳)، توسط متخصصان با استفاده از طیف پنج قسمتی لیکرت تعیین و نتیجه محاسبات در جدول (۳) نشان داده شده است.

$$RII_i = \frac{\sum W_i}{A \times N} \quad i=1, 2, 3, \dots, n \quad \text{رابطه (۳)}$$

RII = اهمیت نسبی شاخص

W = وزن شاخص

A = بیشترین وزن (در این تحقیق، ۵ می باشد)

N = تعداد پاسخ دهندگان (در این تحقیق، ۲۰ نفر)

مرحله چهارم: طبق رابطه (۴) اهمیت پارامتریک هر شاخص تعیین می شود. جدول (۳) مربوط به نتیجه محاسبات است.

$$PIU_i = \frac{RII_i}{\sum RII_i} \quad i=1, 2, 3, \dots, n \quad \text{رابطه (۴)}$$

PIU_i = اهمیت پارامتریک

RII = اهمیت نسبی شاخص

مرحله پنجم: کیفیت هر شاخص بر اساس رابطه (۵)، توسط جامعه میزبان با استفاده از طیف پنج قسمتی لیکرت، تعیین و نتیجه مربوط به جدول (۴) است.

$$IQU_i = \begin{cases} SA_i \div 100, & i = \text{positive} \\ |(SA_i \div 100) - 1|, & i = \text{negative} \end{cases} \quad i=1, 2, 3, \dots \quad \text{رابطه (۵)}$$

IQU = کیفیت شاخص

SA = درصد موافقت ذینفعان

مرحله ششم: تاثیرپذیری ظرفیت تحمل از هر شاخص طبق رابطه (۶) محاسبه و در جدول (۴) موجود است.

$$CCIU_i = PIU_i \times IQU_i \quad i=1, 2, 3, \dots, n \quad \text{رابطه (۶)}$$

$CCIU$ = تاثیرپذیری ظرفیت تحمل (از هر شاخص)

PIU = اهمیت پارامتریک (بر اساس نظر متخصصان)

IQU = کیفیت شاخص (بر اساس نظر جامعه میزبان)

مرحله هفتم: تاثیرپذیری ظرفیت تحمل از هر مولفه طبق رابطه (۷) محاسبه و جدول (۴) مربوط به آن می باشد.

$$TCCIU_c = \sum CCIU_{ci} \quad C \ \& \ i=1, 2, 3, \dots, n \quad \text{رابطه (۷)}$$

$TCCIU$ = تاثیرپذیری ظرفیت تحمل (از هر مولفه)

۴۱- parametric importance unit

۴۲- Indicator quality unit

۴۳- Stakeholder agreement

۴۴- Carrying capacity impact unit

۴۵- parametric importance unit

۴۶- Total carrying capacity impact unit

CCIU = تاثیرپذیری ظرفیت تحمل (از هر شاخص)

مرحله هشتم: باقیمانده ظرفیت تحمل گردشگری هر مولفه طبق رابطه (۸) محاسبه می گردد. نتیجه محاسبات در جدول (۵) نشان داده شده است.

$$RCCT_c = TCCIU_c \times CIV_c \quad c = 1, 2, 3, \dots, n \quad \text{رابطه (۸)}$$

${}^{۴۷}RCCT$ = باقیمانده ظرفیت تحمل گردشگری (هر مولفه)

${}^{۴۸}TCCIU$ = تاثیرپذیری ظرفیت تحمل (از هر مولفه)

${}^{۴۹}CIV$ = ضریب اهمیت مولفه

مرحله نهم: باقیمانده کل ظرفیت تحمل گردشگری طبق رابطه (۹) تعیین می گردد. در جدول (۵) نتیجه محاسبات موجود است.

$$TRCCT = \sum RCCT_c \quad c = 1, 2, 3, \dots, n \quad \text{رابطه (۹)}$$

${}^{۵۰}TRCCT$ = باقیمانده کل ظرفیت تحمل گردشگری

$RCCT$ = باقیمانده ظرفیت تحمل گردشگری (هر مولفه)

در پایان با استناد به طبقه بندی بارومتر پایداری پرسکات- آلن جدول (۱)، وضعیت ظرفیت تحمل گردشگری جامعه میزبان ارزیابی می گردد.

جدول (۱): طبقات پنجگانه بارومتر پایداری^{۵۱}

وضعیت پایداری	ارزش	معادل
پایدار	۸۱-۱۰۰	۰/۸۱-۱
نسبتاً پایدار	۶۱-۸۰	۰/۶۱-۰/۸۰
متوسط	۴۱-۶۰	۰/۴۱-۰/۶۰
نسبتاً ناپایدار	۲۱-۴۰	۰/۲۱-۰/۴۰
ناپایدار	۱-۲۰	۰/۱۰-۰/۲۰

(پرسکات- آلن^{۵۲}، ۱۹۹۷)

نتایج

در این پژوهش اهمیت نسبی هر یک از مولفه ها طبق رابطه (۱)، و همچنین ضریب اهمیت هر مولفه طبق رابطه (۲) تعیین شده است.

^{۴۷}- Remaining Carrying capacity for tourism

^{۴۸}- Total carrying capacity impact unit

^{۴۹}-Component importance value

^{۵۰}- Total Remaining carrying capacity for tourism

^{۵۱}- The five bands of Barometer of Sustainability

^{۵۲}- Prescott-Allen

جدول (۲): اهمیت نسبی و ضریب اهمیت هر مولفه از دیدگاه متخصصان

حوزه	RII	CIV
اجتماعی	۰/۵۰۰	۰/۳۱۵
اقتصادی	۰/۵۵۳	۰/۳۴۹
زیست محیطی	۰/۵۳۳	۰/۳۳۶

مطابق با جدول (۲)، که از نظر متخصصان در زمینه توسعه گردشگری، مولفه اقتصادی از اهمیت بیشتری برخوردار می باشد و باید در اولویت اول برنامه ریزان قرار گیرد. چرا که در صورتی گردشگری مورد حمایت جامعه میزبان قرار می گیرد که منافع اقتصادی برای آن ها داشته باشد. بر این اساس مولفه اقتصادی با امتیاز ۰/۵۵۳ بیشترین اهمیت را داشته و پس از آن مولفه های زیست محیطی و اجتماعی با امتیاز ۰/۵۳۳ و ۰/۵۰۰ قرار گرفته اند. در ادامه مطابق با رابطه های (۳) و (۴)، اهمیت نسبی شاخص ها و اهمیت پارامتریک هر یک از آن ها بر اساس نظر متخصصان محاسبه گردید که نتایج آن در جدول (۳) نشان داده شده است.

جدول (۳): اهمیت نسبی و اهمیت پارامتریک شاخص ها از دیدگاه متخصصان

ردیف	شاخص های اقتصادی	RII	PIU
۱	گردشگری موجب ایجاد و افزایش فرصت های شغلی برای ساکنان شده است (+)	۰/۵۸۷	۰/۰۶۵
۲	گردشگری موجب افزایش هزینه زندگی شده است (-)	۰/۴۲۳	۰/۰۴۸
۳	گردشگری موجب افزایش سطح درآمد ساکنان شده است (+)	۰/۵۵۳	۰/۰۶۱
۴	گردشگری موجب جلب سرمایه های کلان به شهر شده است (+)	۰/۴۸۷	۰/۰۵۴
۵	گردشگری موجب متنوع سازی مشاغل شده است (+)	۰/۵۸۰	۰/۰۶۴
۶	گردشگری موجب تغییر شغل افراد بومی شده است (-)	۰/۴۶۰	۰/۰۵۱
۷	گردشگری موجب افزایش مشاغل فصلی و نوسان درآمدی شده است (-)	۰/۴۷۳	۰/۰۵۲
۸	گردشگری موجب کاهش بیکاری شده است (+)	۰/۶۲۰	۰/۰۶۸
۹	گردشگری موجب افزایش قیمت زمین و مستغلات شده است (-)	۰/۵۱۳	۰/۰۵۷
۱۰	گردشگری موجب افزایش قیمت بسیاری از کالاها و خدمات شده است (-)	۰/۵۴۷	۰/۰۶۰
۱۱	گردشگری موجب اشتغال فعالیت های سودآور گردشگری توسط افراد غیر بومی شده است (-)	۰/۴۴۷	۰/۰۴۹
۱۲	گردشگری موجب ورود افراد سودجو و ایجاد مشاغل کاذب شده است (-)	۰/۴۶۷	۰/۰۵۱
۱۳	گردشگری موجب ایجاد یا افزایش آلودگی صوتی شده است (-)	۰/۴۱۳	۰/۰۴۸
۱۴	گردشگری موجب ایجاد یا افزایش ساخت و ساز در اراضی زراعی شده است (-)	۰/۵۰۷	۰/۰۵۹
۱۵	گردشگری موجب افزایش مشکلات بهداشتی در شهر شده است (-)	۰/۵۲۰	۰/۰۶۰
۱۶	گردشگری موجب تخریب پوشش گیاهی پارک ها و فضاهای سبز شده است (-)	۰/۴۷۳	۰/۰۵۵
۱۷	گردشگری موجب ایجاد یا افزایش آلودگی خاک شده است (-)	۰/۳۶۰	۰/۰۴۲
۱۸	گردشگری موجب تخریب و تغییر چشم اندازهای طبیعی شده است (-)	۰/۴۸۷	۰/۰۵۷
۱۹	گردشگری موجب تخریب باغات شده است (-)	۰/۴۳۳	۰/۰۵۰
۲۰	گردشگری موجب افزایش برنامه های آگاه سازی به منظور حفاظت از منابع طبیعی شده است (+)	۰/۴۴۰	۰/۰۵۱
۲۱	گردشگری موجب افزایش حساسیت ها نسبت به حفاظت از محیط زیست شده است (+)	۰/۴۲۳	۰/۰۵۰
۲۲	گردشگری موجب توجه بیشتر به بهداشت و نظافت در شهر شده است (+)	۰/۴۶۷	۰/۰۵۴

تحلیلی بر شاخص باقیمانده ظرفیت تحمل جامعه میزبان نسبت به ...

۱۰۳

۲۳	گردشگری موجب افزایش اقداماتی جهت رشد کیفیت چشم اندازها شده است (+)	۰/۴۲۰	۰/۰۴۹
۲۴	گردشگری موجب افزایش میزان زباله و مواد زائد شده است (-)	۰/۵۰۷	۰/۰۵۹
۲۵	گردشگری موجب ایجاد یا افزایش آلودگی آب و هوا شده است (-)	۰/۴۲۰	۰/۰۴۹
۲۶	گردشگری موجب تقلید ساکنان از فرهنگ و رفتار و پوشش نامناسب گردشگران شده است (-)	۰/۴۸۷	۰/۰۴۵
۲۷	گردشگری موجب ترویج و احیاء فرهنگ و آداب و رسوم ساکنان شده است (+)	۰/۴۶۰	۰/۰۴۳
۲۸	گردشگری موجب ایجاد یا افزایش نا امنی و جرم و جنایت در محل زندگی ساکنان شده است (-)	۰/۴۴۰	۰/۰۴۱
۲۹	گردشگری موجب ایجاد یا افزایش ازدحام و شلوغی در محل زندگی ساکنان شده است (-)	۰/۴۲۰	۰/۰۳۹
۳۰	گردشگری موجب ایجاد یا افزایش تضاد اجتماعی و طبقاتی میان ساکنان شده است (-)	۰/۳۶۷	۰/۰۳۴
۳۱	گردشگری موجب بهبود خدمات و تسهیلات عمومی شده است (+)	۰/۴۹۳	۰/۰۴۶
۳۲	گردشگری موجب ایجاد مشکلات فرهنگی برای ساکنان شده است (-)	۰/۴۴۰	۰/۰۴۱
۳۳	گردشگری موجب گسترش کالاهای لوکس و مصرف گرایی در میان ساکنان شده است (-)	۰/۴۴۷	۰/۰۴۱
۳۴	گردشگری موجب تضعیف فرهنگ و آداب و رسوم اصیل ساکنان شده است (-)	۰/۴۰۷	۰/۰۳۸
۳۵	گردشگری موجب افزایش سطح دانش و آگاهی ساکنین شده است (+)	۰/۳۸۰	۰/۰۳۵
۳۶	گردشگری موجب ارتقاء سطح زندگی مردم شده است (+)	۰/۳۶۰	۰/۰۳۳
۳۷	گردشگری موجب بهبود امکانات تفریحی برای جامعه محلی شده است (+)	۰/۳۶۷	۰/۰۳۴
۳۸	گردشگری موجب کاهش کیفیت زندگی ساکنان شده است (-)	۰/۳۸۷	۰/۰۳۶
۳۹	گردشگری موجب کاهش دسترسی ساکنان به امکانات و فضاهای تفریحی شده است (-)	۰/۳۳۳	۰/۰۳۱
۴۰	گردشگری موجب استفاده بیش از حد از فضاها و مکان های تفریحی شده است (-)	۰/۳۱۳	۰/۰۲۹
۴۱	گردشگری موجب کاهش انسجام و صمیمیت خانوادگی و اجتماعی ساکنان شده است (-)	۰/۳۵۳	۰/۰۳۳
۴۲	گردشگری موجب تبادل فرهنگی مثبت با گردشگران شده است (+)	۰/۳۷۳	۰/۰۳۵
۴۳	گردشگری موجب افزایش حس مهمان نوازی میان ساکنان شده است (+)	۰/۳۴۷	۰/۰۳۲

بر اساس جدول (۳)، توافق نظر متخصصان در خصوص وضعیت شاخص های مورد نظر در محدوده مطالعاتی محاسبه گردیده است. بر این اساس در حوزه اقتصادی، بیشترین توافق نظر در میان متخصصان در مورد شاخص «گردشگری موجب کاهش بیکاری شده است» می باشد به نحوی که شاخص مذکور دارای بیشترین اهمیت نسبی و اهمیت پارامتریک با ضرایب ۰/۶۲۰ و ۰/۰۶۸ می باشد.

در حوزه زیست محیطی، بیشترین توافق نظر در میان متخصصان در مورد شاخص «گردشگری موجب افزایش مشکلات بهداشتی در شهر شده است» حاصل شده به نحوی که شاخص مذکور بیشترین اهمیت نسبی و اهمیت پارامتریک را با ضرایب ۰/۵۲۰ و ۰/۰۶۰ کسب کرده است. همچنین در حوزه اجتماعی شاخص «گردشگری موجب بهبود خدمات و تسهیلات عمومی شده است» که با اهمیت نسبی و اهمیت پارامتریک ۰/۴۹۳ و ۰/۰۴۶، بیشترین توافق نظر را در میان متخصصان دارا می باشد. در این راستا ملاحظه می گردد که کمترین توافق نظر میان متخصصان در حوزه اقتصادی مربوط به شاخص «گردشگری موجب افزایش هزینه زندگی شده است» با اهمیت نسبی و اهمیت پارامتریک ۰/۴۳۳ و ۰/۰۴۸، در حوزه زیست محیطی مربوط به شاخص «گردشگری موجب ایجاد یا افزایش آلودگی خاک شده است» با اهمیت نسبی و اهمیت پارامتریک ۰/۳۶۰ و ۰/۰۴۲، و در حوزه اجتماعی مربوط به شاخص «گردشگری موجب استفاده بیش از حد از فضاها و مکان های تفریحی شده است» با اهمیت نسبی و اهمیت پارامتریک ۰/۳۱۳ و ۰/۰۲۹ می باشد. در ادامه، کیفیت هر شاخص بر اساس رابطه (۵) طبق نظر جامعه میزبان، و همچنین تاثیرپذیری ظرفیت تحمل از هر شاخص طبق رابطه (۶) و تاثیرپذیری ظرفیت تحمل از هر مولفه طبق رابطه (۷) محاسبه گردیده است. نتایج در جدول

(۴) موجود است.

جدول (۴): درصد موافقت، کیفیت شاخص و تاثیرپذیری ظرفیت تحمل

شاخص های اقتصادی											
مسئولین				صاحبان کسبوکار گردشگری				ساکنین			
CCIU	PIU	IQU	SA (درصد)	CCIU	PIU	IQU	SA (درصد)	CCIU	PIU	IQU	SA (درصد)
۰/۰۱۴	۰/۰۶۵	۰/۲۲۰	۲۲/۰۲۴	۰/۰۱۷	۰/۰۶۵	۰/۲۶۹	۲۶/۸۸۲	۰/۰۱۴	۰/۰۶۵	۰/۲۱۴	۲۱/۴۲۹
۰/۰۴۲	۰/۰۴۸	۰/۸۸۱	۱۱/۹۰۵	۰/۰۴۲	۰/۰۴۸	۰/۸۸۲	۱۱/۸۲۸	۰/۰۴۲	۰/۰۴۸	۰/۸۷۲	۱۲/۸۴۰
۰/۰۱۳	۰/۰۶۱	۰/۲۱۷	۲۱/۷۲۶	۰/۰۱۵	۰/۰۶۱	۰/۲۵۴	۲۵/۴۰۳	۰/۰۱۳	۰/۰۶۱	۰/۲۱۳	۲۱/۲۵۹
۰/۰۱۱	۰/۰۵۴	۰/۲۰۸	۲۰/۸۳۳	۰/۰۱۲	۰/۰۵۴	۰/۲۳۱	۲۳/۱۱۸	۰/۰۰۷	۰/۰۵۴	۰/۱۲۷	۱۲/۶۷۰
۰/۰۱۴	۰/۰۶۴	۰/۲۲۳	۲۲/۳۲۱	۰/۰۱۴	۰/۰۶۴	۰/۲۲۰	۲۲/۰۴۳	۰/۰۱۲	۰/۰۶۴	۰/۱۹۲	۱۹/۳۱۸
۰/۰۴۱	۰/۰۵۱	۰/۸۰۷	۱۹/۳۴۵	۰/۰۴۴	۰/۰۵۱	۰/۸۷۲	۱۲/۷۶۹	۰/۰۴۴	۰/۰۵۱	۰/۸۷۲	۱۲/۷۵۵
۰/۰۴۳	۰/۰۵۲	۰/۸۳۰	۱۶/۹۶۴	۰/۰۴۷	۰/۰۵۲	۰/۸۹۷	۱۰/۳۴۹	۰/۰۴۵	۰/۰۵۲	۰/۸۶۹	۱۳/۰۹۵
۰/۰۱۴	۰/۰۶۸	۰/۲۰۸	۲۰/۸۳۳	۰/۰۱۸	۰/۰۶۸	۰/۲۵۹	۲۵/۹۴۱	۰/۰۱۲	۰/۰۶۸	۰/۱۷۳	۱۷/۲۶۲
۰/۰۴۵	۰/۰۵۷	۰/۷۹۸	۲۰/۳۳۸	۰/۰۴۹	۰/۰۵۷	۰/۸۶۶	۱۳/۴۴۱	۰/۰۴۹	۰/۰۵۷	۰/۸۶۴	۱۳/۶۰۵
۰/۰۵۱	۰/۰۶۰	۰/۸۴۸	۱۵/۱۷۹	۰/۰۵۴	۰/۰۶۰	۰/۸۹۲	۱۰/۷۵۳	۰/۰۵۳	۰/۰۶۰	۰/۸۷۷	۱۲/۳۳۰
۰/۰۴۲	۰/۰۴۹	۰/۸۶۰	۱۳/۹۸۸	۰/۰۴۳	۰/۰۴۹	۰/۸۸۲	۱۱/۸۲۸	۰/۰۴۳	۰/۰۴۹	۰/۸۷۳	۱۲/۶۷۰
۰/۰۴۳	۰/۰۵۱	۰/۸۴۲	۱۵/۷۷۴	۰/۰۴۶	۰/۰۵۱	۰/۸۹۲	۱۰/۷۵۳	۰/۰۴۴	۰/۰۵۱	۰/۸۶۴	۱۳/۶۰۵
۰/۳۷۵	TCCIU			۰/۴۰۲	TCCIU			۰/۳۷۸	TCCIU		

ادامه جدول (۴): درصد موافقت، کیفیت شاخص و تاثیرپذیری ظرفیت تحمل

شاخص های زیست محیطی											
مسئولین				صاحبان کسبوکار گردشگری				ساکنین			
CCIU	PIU	IQU	SA (درصد)	CCIU	PIU	IQU	SA (درصد)	CCIU	PIU	IQU	SA (درصد)
۰/۰۳۸	۰/۰۴۸	۰/۸۰۱	۱۹/۹۴۰	۰/۰۴۳	۰/۰۴۸	۰/۹۰۵	۹/۵۴۳	۰/۰۴۲	۰/۰۴۸	۰/۸۸۴	۱۱/۶۵۰
۰/۰۴۹	۰/۰۵۹	۰/۸۳۶	۱۶/۳۶۹	۰/۰۵۳	۰/۰۵۹	۰/۸۹۷	۱۰/۳۴۹	۰/۰۵۲	۰/۰۵۹	۰/۸۸۹	۱۱/۱۳۹
۰/۰۴۹	۰/۰۶۰	۰/۸۰۴	۱۹/۶۴۳	۰/۰۵۴	۰/۰۶۰	۰/۸۹۷	۱۰/۳۴۹	۰/۰۵۳	۰/۰۶۰	۰/۸۷۸	۱۲/۲۴۵
۰/۰۴۶	۰/۰۵۵	۰/۸۳۹	۱۶/۰۷۱	۰/۰۴۹	۰/۰۵۵	۰/۸۹۷	۱۰/۳۴۹	۰/۰۴۸	۰/۰۵۵	۰/۸۷۶	۱۲/۴۱۵
۰/۰۳۶	۰/۰۴۲	۰/۸۵۱	۱۴/۸۸۱	۰/۰۳۷	۰/۰۴۲	۰/۸۹۷	۱۰/۳۴۹	۰/۰۳۷	۰/۰۴۲	۰/۸۸۰	۱۱/۹۹۰
۰/۰۴۹	۰/۰۵۷	۰/۸۶۶	۱۳/۳۹۳	۰/۰۵۰	۰/۰۵۷	۰/۸۹۰	۱۱/۰۲۲	۰/۰۵۰	۰/۰۵۷	۰/۸۸۲	۱۱/۸۲۰
۰/۰۴۱	۰/۰۵۰	۰/۸۲۱	۱۷/۸۵۷	۰/۰۴۴	۰/۰۵۰	۰/۸۸۰	۱۱/۹۶۲	۰/۰۴۴	۰/۰۵۰	۰/۸۸۱	۱۱/۹۰۵
۰/۰۱۰	۰/۰۵۱	۰/۲۰۵	۲۰/۵۳۶	۰/۰۱۲	۰/۰۵۱	۰/۲۳۳	۲۳/۲۵۳	۰/۰۱۱	۰/۰۵۱	۰/۲۱۰	۲۱/۰۰۳
۰/۰۱۱	۰/۰۵۰	۰/۲۱۷	۲۱/۷۲۶	۰/۰۱۱	۰/۰۵۰	۰/۲۲۳	۲۲/۳۱۲	۰/۰۱۱	۰/۰۵۰	۰/۲۱۴	۲۱/۴۲۹
۰/۰۰۹	۰/۰۵۴	۰/۱۶۷	۱۶/۶۶۷	۰/۰۱۲	۰/۰۵۴	۰/۲۲۰	۲۲/۰۴۳	۰/۰۱۲	۰/۰۵۴	۰/۲۱۷	۲۱/۶۸۴
۰/۰۰۷	۰/۰۴۹	۰/۱۴۳	۱۴/۲۸۶	۰/۰۱۲	۰/۰۴۹	۰/۲۳۸	۲۳/۷۹۰	۰/۰۱۱	۰/۰۴۹	۰/۲۲۲	۲۲/۱۹۴
۰/۰۴۸	۰/۰۵۹	۰/۸۱۳	۱۸/۷۵۰	۰/۰۵۱	۰/۰۵۹	۰/۸۷۰	۱۳/۰۳۸	۰/۰۵۲	۰/۰۵۹	۰/۸۸۲	۱۱/۸۲۰
۰/۰۴۰	۰/۰۴۹	۰/۸۱۸	۱۸/۱۵۵	۰/۰۴۳	۰/۰۴۹	۰/۸۸۲	۱۱/۸۲۸	۰/۰۴۴	۰/۰۴۹	۰/۸۹۹	۱۰/۱۱۹
۰/۴۳۳	TCCIU			۰/۴۷۳	TCCIU			۰/۴۶۷	TCCIU		

ادامه جدول (۴): درصد موافقت، کیفیت شاخص و تاثیرپذیری ظرفیت تحمل

شاخص های اجتماعی												
مسئولین				صاحبان کسب و کار گردشگری				ساکنین				شاخص
CCIU	PIU	IQU	SA (درصد)	CCIU	PIU	IQU	SA (درصد)	CCIU	PIU	IQU	SA (درصد)	
۰/۰۳۸	۰/۰۴۵	۰/۸۴۲	۱۵/۷۷۴	۰/۰۳۹	۰/۰۴۵	۰/۸۷۵	۱۲/۵۰۰	۰/۰۴۰	۰/۰۴۵	۰/۸۹۰	۱۰/۹۶۹	۲۶
۰/۰۰۸	۰/۰۴۳	۰/۱۷۹	۱۷/۸۵۷	۰/۰۰۸	۰/۰۴۳	۰/۱۸۷	۱۸/۶۸۳	۰/۰۰۸	۰/۰۴۳	۰/۱۹۵	۱۹/۴۷۳	۲۷
۰/۰۳۶	۰/۰۴۱	۰/۸۸۴	۱۱/۶۰۷	۰/۰۳۷	۰/۰۴۱	۰/۹۰۲	۹/۸۱۲	۰/۰۳۶	۰/۰۴۱	۰/۸۹۰	۱۰/۹۶۹	۲۸
۰/۰۳۳	۰/۰۳۹	۰/۸۵۴	۱۴/۵۸۳	۰/۰۳۴	۰/۰۳۹	۰/۸۷۱	۱۲/۹۰۳	۰/۰۳۴	۰/۰۳۹	۰/۸۷۱	۱۲/۹۲۵	۲۹
۰/۰۳۰	۰/۰۳۴	۰/۸۸۱	۱۱/۹۰۵	۰/۰۳۰	۰/۰۳۴	۰/۸۸۸	۱۱/۱۵۶	۰/۰۳۰	۰/۰۳۴	۰/۸۷۷	۱۲/۳۳۰	۳۰
۰/۰۰۹	۰/۰۴۶	۰/۱۹۹	۱۹/۹۴۰	۰/۰۱۰	۰/۰۴۶	۰/۲۳۰	۲۲/۹۸۴	۰/۰۰۹	۰/۰۴۶	۰/۱۹۵	۱۹/۴۷۳	۳۱
۰/۰۳۶	۰/۰۴۱	۰/۸۸۴	۱۱/۶۰۷	۰/۰۳۷	۰/۰۴۱	۰/۹۰۵	۹/۵۴۳	۰/۰۳۶	۰/۰۴۱	۰/۸۷۸	۱۲/۱۶۰	۳۲
۰/۰۳۵	۰/۰۴۱	۰/۸۵۱	۱۴/۸۸۱	۰/۰۳۶	۰/۰۴۱	۰/۸۶۰	۱۳/۹۷۸	۰/۰۳۷	۰/۰۴۱	۰/۸۸۴	۱۱/۵۶۵	۳۳
۰/۰۳۳	۰/۰۳۸	۰/۸۸۱	۱۱/۹۰۵	۰/۰۳۳	۰/۰۳۸	۰/۸۷۹	۱۲/۰۹۷	۰/۰۳۴	۰/۰۳۸	۰/۸۹۲	۱۰/۷۹۹	۳۴
۰/۰۰۶	۰/۰۳۵	۰/۱۷۹	۱۷/۸۵۷	۰/۰۰۸	۰/۰۳۵	۰/۲۳۰	۲۲/۹۸۴	۰/۰۰۷	۰/۰۳۵	۰/۲۱۰	۲۱/۰۰۳	۳۵
۰/۰۰۶	۰/۰۳۳	۰/۱۷۶	۱۷/۵۶۰	۰/۰۰۸	۰/۰۳۳	۰/۲۳۴	۲۳/۳۸۷	۰/۰۰۵	۰/۰۳۳	۰/۱۴۵	۱۲/۵۴۱	۳۶
۰/۰۲۹	۰/۰۳۴	۰/۸۴۵	۱۵/۴۷۶	۰/۰۲۷	۰/۰۳۴	۰/۷۸۶	۲۱/۳۷۱	۰/۰۳۰	۰/۰۳۴	۰/۸۷۶	۱۲/۴۱۵	۳۷
۰/۰۳۱	۰/۰۳۶	۰/۸۷۵	۱۲/۵۰۰	۰/۰۳۲	۰/۰۳۶	۰/۹۰۲	۹/۸۱۲	۰/۰۳۱	۰/۰۳۶	۰/۸۷۹	۱۲/۰۷۵	۳۸
۰/۰۲۷	۰/۰۳۱	۰/۸۸۱	۱۱/۹۰۵	۰/۰۲۷	۰/۰۳۱	۰/۸۶۳	۱۳/۷۱۰	۰/۰۲۷	۰/۰۳۱	۰/۸۸۹	۱۱/۱۳۹	۳۹
۰/۰۲۵	۰/۰۲۹	۰/۸۷۵	۱۲/۵۰۰	۰/۰۲۶	۰/۰۲۹	۰/۸۹۱	۱۰/۸۸۷	۰/۰۲۶	۰/۰۲۹	۰/۸۹۳	۱۰/۷۱۴	۴۰
۰/۰۲۹	۰/۰۳۳	۰/۸۹۳	۱۰/۷۱۴	۰/۰۲۹	۰/۰۳۳	۰/۸۹۴	۱۰/۶۱۸	۰/۰۲۹	۰/۰۳۳	۰/۸۸۴	۱۱/۶۵۰	۴۱
۰/۰۰۷	۰/۰۳۵	۰/۲۰۵	۲۰/۵۳۶	۰/۰۰۷	۰/۰۳۵	۰/۲۱۰	۲۰/۹۶۸	۰/۰۰۷	۰/۰۳۵	۰/۲۰۲	۰۲۰/۲۳۸	۴۲
۰/۰۰۶	۰/۰۳۲	۰/۱۹۰	۱۹/۰۴۸	۰/۰۰۷	۰/۰۳۲	۰/۲۲۰	۲۲/۰۴۳	۰/۰۰۷	۰/۰۳۲	۰/۲۱۴	۲۱/۴۲۹	۴۳
۰/۴۲۵	TCCIU			۰/۴۳۵	TCCIU			۰/۴۳۳	TCCIU			

مطابق با جدول (۴)، با توجه به ضرایب پارامتر (SA)، شاخص های ۲، ۶، ۷، ۹، ۱۰، ۱۱ و ۱۲ مربوط به حوزه اقتصادی و شاخص های ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۴ و ۲۵ از حوزه زیست محیطی و همچنین شاخص های ۲۶، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۸، ۳۹، ۴۰ و ۴۱ از حوزه اجتماعی، بیشترین تاثیرگذاری را بر کاهش ظرفیت تحمل داشته اند. لازم به ذکر است که شاخص های مذکور دارای ماهیت منفی می باشند، به عبارت دیگر منتسب به تاثیرات منفی گردشگری مطابق با جدول (۳) در محدوده مطالعاتی می باشند.

همچنین بر اساس جدول (۴)، در حوزه اقتصادی، ظرفیت تحمل گروه صاحبان کسب و کار گردشگری با ضریب ۰/۴۰۲، بیشترین تاثیرپذیری را از شاخص های اقتصادی، در مقایسه با دو گروه ساکنین (۰/۳۷۸) و مسئولین (۰/۳۷۵) داشته است. دلیل این امر را می توان ناشی از منافع اقتصادی گردشگری دانست که عمده آن نصیب صاحبان کسب و کار گردشگری می شود و طبیعتاً ظرفیت تحمل آن ها تاثیرپذیری بیشتری را نسبت به دو گروه دیگر، در حوزه اقتصادی نشان می دهد.

در حوزه زیست محیطی و همچنین حوزه اجتماعی، ظرفیت تحمل صاحبان کسب و کار گردشگری به ترتیب با ضریب ۰/۴۷۳ و ۰/۴۳۵ نیز نسبت به دو گروه ساکنین با ضرایب ۰/۴۶۷ و ۰/۴۳۳ و گروه مسئولین با ضرایب

۰/۴۳۳ و ۰/۴۲۵، تاثیرپذیری بیشتری را نشان می دهد که البته در دو حوزه مذکور (زیست محیطی و اجتماعی)، اختلاف اندکی میان گروه صاحبان کسب و کار گردشگری و گروه ساکنین وجود دارد. نتایج به دست آمده در جدول (۴)، به منظور محاسبه باقیمانده ظرفیت تحمل گردشگری مورد استفاده قرار گرفته است. بر این اساس، باقیمانده ظرفیت تحمل گردشگری هر مولفه طبق رابطه (۸) و باقیمانده کل ظرفیت تحمل گردشگری طبق رابطه (۹) محاسبه گردیده است که نتایج آن در جدول (۵) ارائه شده است.

جدول (۵): باقیمانده ظرفیت تحمل جامعه میزبان از دیدگاه ساکنین، صاحبان کسب و کار گردشگری و مسئولین

حوزه	ساکنین			صاحبان کسب و کار گردشگری			مسئولین		
	RCCT	TCCIU	CIV	RCCT	TCCIU	CIV	RCCT	TCCIU	CIV
اقتصادی	۰/۱۱۹	۰/۳۷۸	۰/۳۱۵	۰/۱۲۷	۰/۴۰۲	۰/۳۱۵	۰/۱۱۸	۰/۳۷۵	۰/۳۱۵
زیست محیطی	۰/۱۶۳	۰/۴۶۷	۰/۳۴۹	۰/۱۶۵	۰/۴۷۳	۰/۳۴۹	۰/۱۵۱	۰/۴۳۳	۰/۳۴۹
اجتماعی	۰/۱۴۵	۰/۴۳۳	۰/۳۳۶	۰/۱۴۶	۰/۴۳۵	۰/۳۳۶	۰/۱۴۳	۰/۴۲۵	۰/۳۳۶
	۰/۴۲۷	TRCCT		۰/۴۳۸	TRCCT		۰/۴۱۲	TRCCT	

مطابق با جدول (۵) باقیمانده ظرفیت تحمل جامعه میزبان از دیدگاه ساکنین برابر با ۴۲/۷ درصد محاسبه شده است. میزان ۴۲/۷ درصد بیانگر این می باشد که از مجموع ۱۰۰ درصدی ظرفیت تحمل ساکنین نسبت به گردشگری، ۵۷/۳ درصد کاهش داشته و باقیمانده آن برابر ۴۲/۷ درصد می باشد. مطابقت ضریب به دست آمده (۴۲/۷) با جدول پرسکات آلن

، نشان می دهد که ظرفیت تحمل ساکنین در وضعیت متوسط پایداری قرار دارد. همچنین باقیمانده ظرفیت تحمل جامعه میزبان از دیدگاه صاحبان کسب و کار گردشگری و مسئولین به ترتیب برابر با ۴۳/۸ درصد و ۴۱/۲ درصد محاسبه و از مجموع ۱۰۰ درصدی ظرفیت تحمل صاحبان کسب و کار گردشگری و مسئولین نسبت به گردشگری، به ترتیب ۵۶/۲ و ۵۸/۸ درصد کاهش یافته است و باقیمانده آن به ترتیب برابر با ۴۳/۸ و ۴۱/۲ درصد می باشد. مطابقت ضرایب مذکور با طبقه بندی بارومتر پایداری پرسکات آلن، نشان می دهد که میزان ظرفیت تحمل صاحبان کسب و کار گردشگری و مسئولین، همچون ساکنین، در وضعیت متوسط پایداری قرار دارد.

به طور کلی ظرفیت تحمل جامعه میزبان از دیدگاه هر سه گروه (ساکنین، صاحبان کسب و کار گردشگری، مسئولین) در طبقه ۰/۴۱-۰/۶۰ قرار می گیرد که نشان دهنده وضعیت متوسط پایداری می باشد. در جدول (۶) نیز میانگین باقیمانده ظرفیت تحمل گردشگری بر اساس دیدگاه هر سه گروه، محاسبه شده است.

جدول (۶): باقیمانده ظرفیت تحمل جامعه میزبان

جامعه میزبان			
حوزه	CIV	TCCIU	CCLT
اقتصادی	۰/۳۱۵	۰/۳۸۵	۰/۱۲۱
زیست محیطی	۰/۳۴۹	۰/۴۵۸	۰/۱۶۰
اجتماعی	۰/۳۳۶	۰/۴۳۱	۰/۱۴۵

در مجموع، باقیمانده ظرفیت تحمل جامعه میزبان برابر با ۴۲/۶ درصد محاسبه شده است. بر این اساس با توجه به پارامتر به دست آمده (۰/۴۲۶)، ظرفیت تحمل جامعه میزبان با قرارگیری در طبقه ۰/۶۰-۰/۴۱ بارومتر پایداری پرسکات-آلن، از وضعیت متوسط برخوردار می باشد.

نتیجه گیری

یافته های این پژوهش نشان داد که بر اساس دیدگاه هر سه گروه (ساکنین، صاحبان کسبوکار گردشگری، مسئولین) سطح پایداری گردشگری در طبقه متوسط بارومتر پایداری (۰/۶۰-۰/۴۱) قرار دارد. با این وجود دیدگاه صاحبان کسبوکار گردشگری (۰/۴۳۸) در مقایسه با ساکنین (۰/۴۲۷)، کمی مثبت تر نسبت به گردشگری می باشد که دلیل آن را می توان این گونه توجیه نمود که این گروه (صاحبان کسبوکار گردشگری) به واسطه منافع اقتصادی که از حضور گردشگران به دست می آورند، طبیعتاً توجه بیشتری به اثرات مثبت گردشگری داشته و به اثرات منفی آن توجه کمتری نشان می دهند. در این میان دیدگاه مسئولین (۰/۴۱۲)، نسبت به گردشگری، کمی سخت گیرانه تر نسبت به دو گروه دیگر (ساکنین و صاحبان کسبوکار گردشگری) است. به نظر می رسد ارزیابی پایین تر میزان پایداری گردشگری از جانب مسئولین، ناشی از توجه تخصصی تر آنان به مسائل زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی می باشد که موجب گردیده تا دیدگاهی سخت گیرانه تر در مقایسه با دو گروه دیگر داشته باشند. در مجموع جامعه میزبان نسبت به گردشگری، نگرش متعادلی دارد و مخالف توسعه آن نمی باشد. در نتیجه ضروری است در راستای استفاده از پتانسیل های موجود در جهت توسعه پایدار گردشگری، برنامه ریزی های لازم به منظور جذب گردشگران بیشتر به این منطقه در دستور کار مدیران و متولیان گردشگری قرار گیرد.

مقایسه نتایج این تحقیق با مطالعه رهنمایی و دیگران (۱۳۸۷) حاکی از تفاوت هایی است. به نحوی که در پژوهش رهنمایی و دیگران، تفاوتی معنی داری میان نگرش سه گروه جامعه میزبان (ساکنین معمولی، فعالان تجاری و خدماتی و مسئولان بخش عمومی نسبت به توسعه گردشگری وجود نداشت که این امر به دلیل منتفع شدن هر سه گروه از مزایای اقتصادی گردشگری عنوان شده است. این در حالی است که در پژوهش حاضر، صاحبان کسب و کار گردشگری به دلیل منتفع شدن از مزایای بیشتر اقتصادی نسبت به دو گروه ساکنین و مسئولین، نگرش مثبت تری به توسعه گردشگری دارند. در عین حال نتایج این پژوهش با پژوهش های عادل (۱۳۹۱) و فردوسی (۱۳۹۶) مشابه بوده به نحوی که در پژوهش های مذکور همچون پژوهش حاضر، نگرش کسبه محلی و صاحبان کسب و کار گردشگری به دلیل بهره مندی بیشتر از مزایای اقتصادی گردشگری نسبت به دو گروه ساکنین و مسئولین، مثبت تر گزارش شده است. نتایج این پژوهش با مطالعات لنکفورد و هاوارد (۱۹۹۳) نیز همخوانی داشته به نحوی که صاحبان کسب و کارهای گردشگری که در راستای نیازهای گردشگران فعالیت می کنند نگرش مثبت تری به گردشگری دارند تا آن هایی که ارتباطی با گردشگری ندارند. هر چند در حال حاضر ظرفیت تحمل جامعه میزبان در ارتباط با گردشگری در شرایط متوسط قرار دارد، با این

حال در جهت ارتقاء شرایط کنونی، به ارائه راهکارهایی پرداخته شده است که بر بهبود شاخص‌هایی متمرکز می‌باشند که با توجه به یافته‌های تحقیق مطابق با جدول (۴)، بیشترین تأثیر را در کاهش ظرفیت تحمل جامعه میزبان داشته‌اند:

- آگاه‌سازی گردشگران و مجریان تورهای مسافرتی در خصوص ارزش‌های مذهبی اعتقادات جامعه میزبان
- تقویت فرهنگ پذیرش مسافر در بین افراد جامعه میزبان با آموزش‌های صحیح
- برگزاری دوره‌های آموزشی جهت آماده نمودن افراد جامعه میزبان برای اتخاذ مشاغل گردشگری
- توسعه امکانات و خدمات شهری از محل درآمدهای غیرمستقیم گردشگری
- اتخاذ سیاست‌هایی در جهت مشارکت فعالانه جامعه میزبان در فرآیند توسعه گردشگری
- اقدامات و تصمیمات لازم در جهت تسهیل شرایط به منظور تشویق فعالان اقتصادی به منظور سرمایه‌گذاری در امور گردشگری صورت پذیرد.
- برگزاری مراسمات و جشنواره‌های محلی ویژه در زمان‌های مختلف به منظور کاهش اثرات نوسانات فصلی گردشگری بر درآمد و مشاغل ذی‌نفعان
- پرداخت وام‌های کم‌بهره و تسهیل شرایط اعطای مجوز در جهت افزایش فرصت‌های کسب‌وکار گردشگری

منابع

- اشنایدر، سوزان سی و بارسو، ژان لویی، ۱۳۷۹، مدیریت در پهنه فرهنگ‌ها، ترجمه سید محمد اعرابی و داود یزدی، تهران: انتشارات دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
- امین بیدختی، علی اکبر و شریفی، نوید، ۱۳۹۱، بررسی رابطه بین رونق گردشگری و سرمایه اجتماعی در مناطق ساحلی دریای خزر، نشریه مطالعات مدیریت گردشگری، ۱۷: ۱۴۹-۱۲۱.
- پاپلی یزدی، محمد حسین و سقایی، مهدی (۱۳۸۵)، گردشگری ماهیت و مفاهیم، چاپ هشتم، تهران: انتشارات سمت.
- دلاور، علی (۱۳۷۵)، روش تحقیق در روان‌شناسی و علوم تربیتی، تهران: انتشارات ویرایش.
- رحمانی، بیژن، شمس، مجید و حاتمی فر، ساناز (۱۳۸۹)، امکان‌سنجی توسعه پایدار گردشگری در شهر ملایر با استفاده از مدل swot، فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی، ۱۳: ۳-۲۵.
- رهنمایی، محمدتقی؛ فرهودی، رحمت اله، دیتمان، آندریاس و قدمی، مصطفی، ۱۳۸۷، بررسی ظرفیت تحمل حوزه مقصد گردشگری با تأکید بر جامعه میزبان نمونه مورد مطالعه شهر کلاردشت، مجله پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۶۶: ۳۳-۱۷.
- ضرغام، حمید، ۱۳۸۱، مدل برنامه ریزی استراتژیک جهانگردی ایران، تهران: انتشارات مرکز آموزش بنیاد مستضعفان و جانبازان.
- عادلی، سمیرا، ۱۳۹۱، بررسی نگرش جامعه میزبان نسبت به گردشگری و پیامدهای آن در یک بافت زنده تاریخی پژوهش موردی بافت تاریخی فهادان یزد، مجله هنرهای زیبا، ۴: ۹۴-۸۱.

فردوسی، سجاد، ۱۳۹۶، برآورد ظرفیت برد گردشگری ساحلی به منظور توسعه پایدار گردشگری مطالعه موردی بندر گز، پایان نامه کارشناسی ارشد به راهنمایی کرامت اله زیاری، تهران: دانشگاه تهران، دانشکده جغرافیا.

کیانی، اکبر و جوادی، معصومه، ۱۳۸۹، نقش گردشگری در راستای توسعه فرهنگ ایرانی مطالعه موردی کلان شهر مشهد، چهارمین کنگره بین المللی جغرافیدانان جهان اسلام، ایران: زاهدان. لطفی، صدیقه (۱۳۸۶)، بررسی توسعه گردشگری شهری در تعامل با اکوتوریسم، دو فصلنامه اندیشه جغرافیایی. شماره ۱.

معصومی، مسعود، ۱۳۸۵، ماهیت گردشگری، تهران: انتشارات پیک کوثر.

Allen, L., Hafer, H., Long, P., and Perdue, R., 1993, **Rural residents attitudes toward recreation and tourism development**, Journal of Travel Research, Vol.31(4):12-137.

Andereck, K., and C. Vogt, 2000, **The Relationship Between Residents Attitudes toward Tourism and Tourism Development Options**, Journal of Travel Research, No.39:27– 36.

Ap. J., 1992, **Residents Perceptions on Tourism Impacts**, Annals of Tourism Research, No.19:665- 695.

Beeton, Sue, 2006, **Community Development through Tourism**, Australia Land links Press.

Bhattacharya, A.K. and Banerjee, S., 2003, **Relevance of carrying capacity and eco-development linkages for sustainable ecotourism**, The Indian Forester.129(3):330-340.

Bosley, H. E. (2009). **Spatial Conceptualization of the Urban Tourist Bubble: Downtown Raleigh, North Carolina in Transition**. Unpublished PhD Thesis. North Carolina State University: USA.

Choi, S. H., 2003, **Measurement of Sustainable Development progress for Managing Community Tourism**, (Dissertation for PHD), Texas A&M University.

Ghosh, Tuhin, 2012, **sustainable coastal tourism: problems and management options**, Journal of geography and geology, 4(1):163-169.

Gursory, Dogan, Jurowski, Claudia and Uysal, Muzaffer, 2002, **Resident Attitudes A Structural Modeling Approach**, Annals of Tourism Research, Vol 20(1):79-105.

Haralambopoulos, Nicholas and A. Pizam, 1996, **Perceived Impacts of Tourism the case of Samos**, Annals of Tourism Research,.23(3):501-521.

Hernandez, Sigfredo A.; Cohen, J. and Garcia, H. L., 1996, **Resident Attitudes towards An Instant Resort Enclave**, Annals of Tourism Research, 23(4):755-779.

Huttche, M., Carsten; Alan, T.White and Ma. Monina M.Flores, 2002, **sustainable coastal tpurism handbook for the Philippines**, printed in Cebu City, Philippines.

Jurowski, C.; Uysal, M. and Williams, D. R., 1997, **A theoretical analysis of host community resident reactions to tourism**, Journal of tourism research,.36(2):3-11.

Kim, Kyungmi, 2002, **the effect of Tourism Impacts upon Quality of Life of Residents in The Community**, the Faculty of the Virginia Polytechnic Institute and State University, Dissertation for Degree of Doctor of Philosophy.

King, B.; Pizam, A. and Milmen, A., 1993, **Social Impacts of Tourism Host Perceptions**, Annals of Tourism Research,.20(4):650-665.

Lankford, S. V. and D. R. Howard, 1994, **Developing a Tourism Impacts Attitude Scale**, Annals of Tourism Research,.21(1): 121-139.

- Lankford, S. V. and D. R. Howard, 1994, **Developing a Tourism Impacts Attitude Scale**, Annals of Tourism Research, Vol 21.
- Lepp, A. 2007, **Residents' attitudes towards tourism in Bigodi village, Uganda**. Tourism Management, 28: 876-885.
- Liu, J. C. and Var, T., 1986, **Resident Attitudes towards Tourism Impacts in Hawaii**, Annals of Tourism Research. 13(2):193-214.
- Martin, B. S. and Uysal, M., 1990, **examination of the relationship between carrying capacity and the tourism lifecycles: Management and policy implications**, Journal of Environmental Management. 31(4):327-333.
- McColl, S. F. and Martin, S. R., 1994, **Community Attachment and Attitudes toward Tourism Development**, Journal of Travel Research. 32:29-34.
- O'Reilly, A. M., 1986, **Tourism Carrying Capacity Concept and Issues**, Tourism Management, 7(4):254-258.
- Pearce Douglas, G. (2001). **An Integrative Frame Work for Urban Tourism Research**. Annals of Tourism Research. 28 (4): 926-946.
- Perdue, R. R.; Long, P. T.; Allen, L., 1990, **Resident Support for Tourism Development**, Annals of Tourism Research. 17:586-599.
- Perdue, R. R.; P. T. Long and L. Allen, 1987, **Rural Resident Tourism Perceptions and Attitudes**, Annals of Tourism Research. 14:420-429.
- Prescott-Allen, R., 1997, **Barometer of sustainability: Measuring and communicating wellbeing and sustainable development**, Paper presented at the IUCN, An approach to assessing progress toward sustainability: Tools and training series for institutions, field teams and collaborating agencies, Gland.
- Sankar, T. C., 2003, **Carrying Capacity of protected areas with respect to tourism activities: Case studies from Bandhavgarh and Pench National Parks**, Madhya Pradesh, MRM Dissertation, Indian Institute of Forest Management, Bhopal, Madhya Pradesh, India.
- Show, G., and Williams, A. M. (1994). **Critical Issues in Tourism A Geographical Perspectives**. Blackwell: Oxford.
- Smith, A. (2005). **Conceptualizing City Image Change: the re-imaging of Barcelona**, Tourism Geographies. 7(4):398-423.
- Timothy, Dallen, J. (2005). **Aspect of Tourism Shopping Tourism**, Retailing and Leisure. Channel View Publications, Toronto.
- Wight, P., 1993, **Ecotourism: Ethics or eco – sell?** Journal of travel research. 31 (3):3- 9.